

OPS – moden for en bransjemaal?

Torkildsen, Tennøe & Co Advokatfirma AS
Kjell-André Honerud

Oslo 24. november 2011

Tema

1. Presisering av OPS for dette foredraget
2. Hva særtegnar OPS?
3. Hvilke utfordringer reiser bruken av OPS?
  1. Anskaffelsesrettslige utfordringer
  2. Kontraktuelle utfordringer
4. Bruken av OPS i dagens marked
5. Hvordan gjennomføres OPS- konkurransene?
6. Hvordan er kontraktsstrukturen for dagens OPS konkurranser?
7. Moden for en bransjemal?

OPS

OPS - hva er det?

- Tradisjonell holdning:
  - "*Totalentreprisekontrakt*" med privat finansiering
- Definisjon av det overbyggende prinsipp som bygger på privat finansiering av offentlige prosjekter
  - "*En offentlig tjeneste som utvikles og/eller drives av private (eller sammen med det offentlige) etter forespørsel fra det offentlige, og der risiko fordeles mellom private og offentlig sektor*"

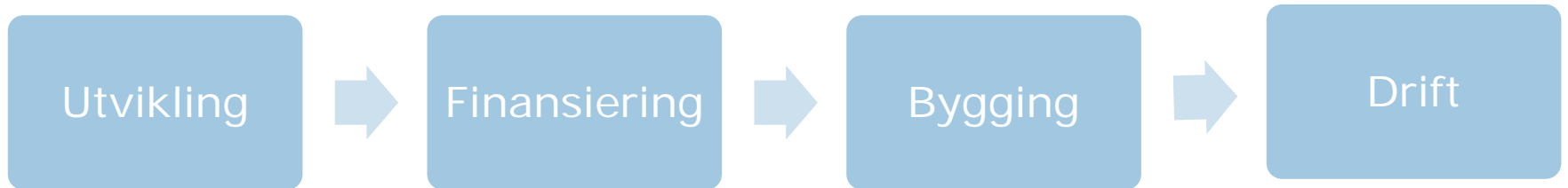
Det sentrale for dette foredraget:

- Det offentlige foretar en bestilling i det private markedet hvor den private leverandør forestår utvikling, utbygging, finansiering og drifting av **leieobjektet** for det offentlige. Langsiktige leiekontrakter (20- 40 år)
- Foredraget omfatter kun leie av bygg.
- OPS aktuelt også for blant annet teknisk infrastruktur slik som blant annet vei, energileveranser (avfallshåndtering), kollektiv trafikk og sosiale tjenester.

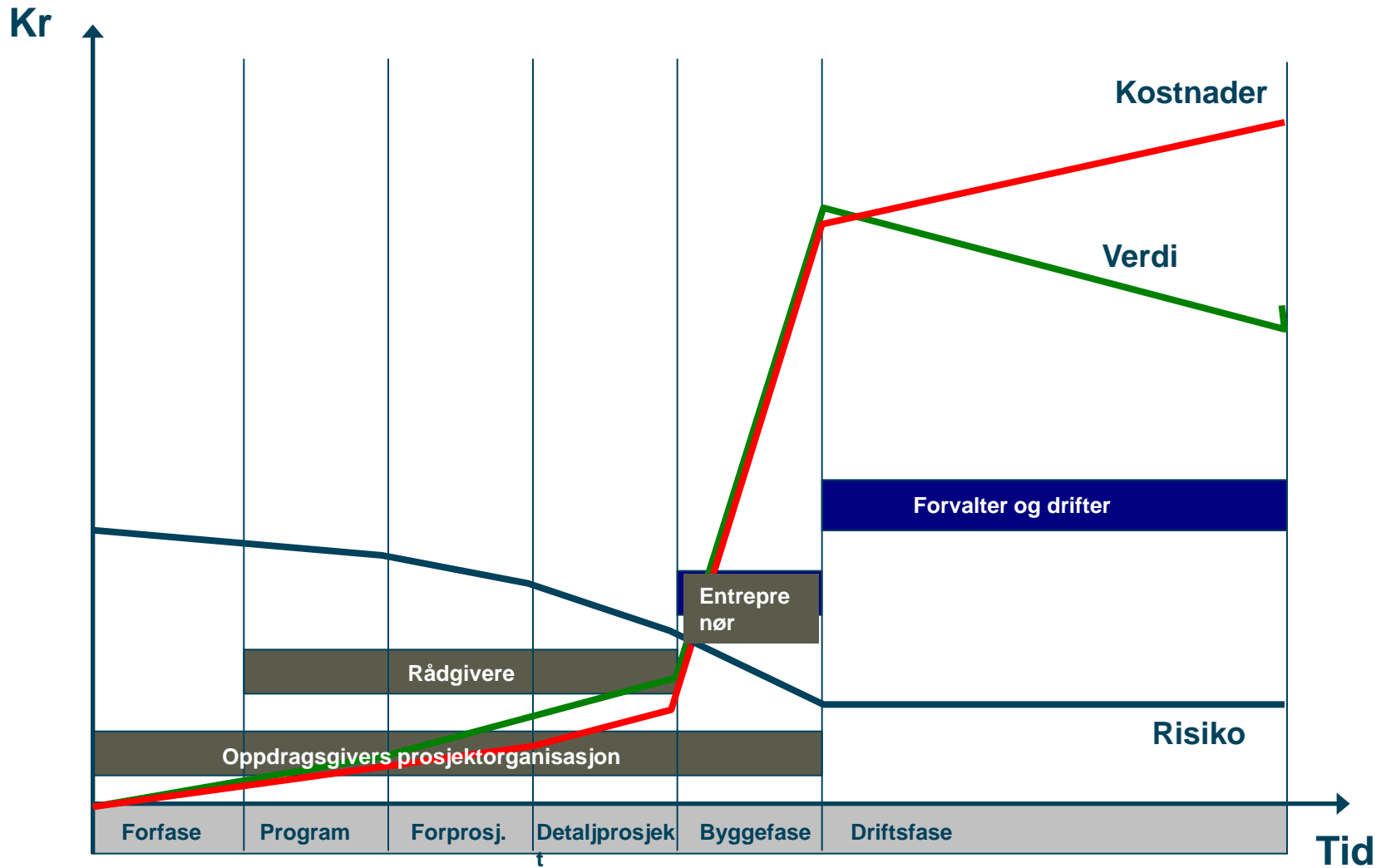
Hva særtegner en OPS leveranse?

OPS leveransen

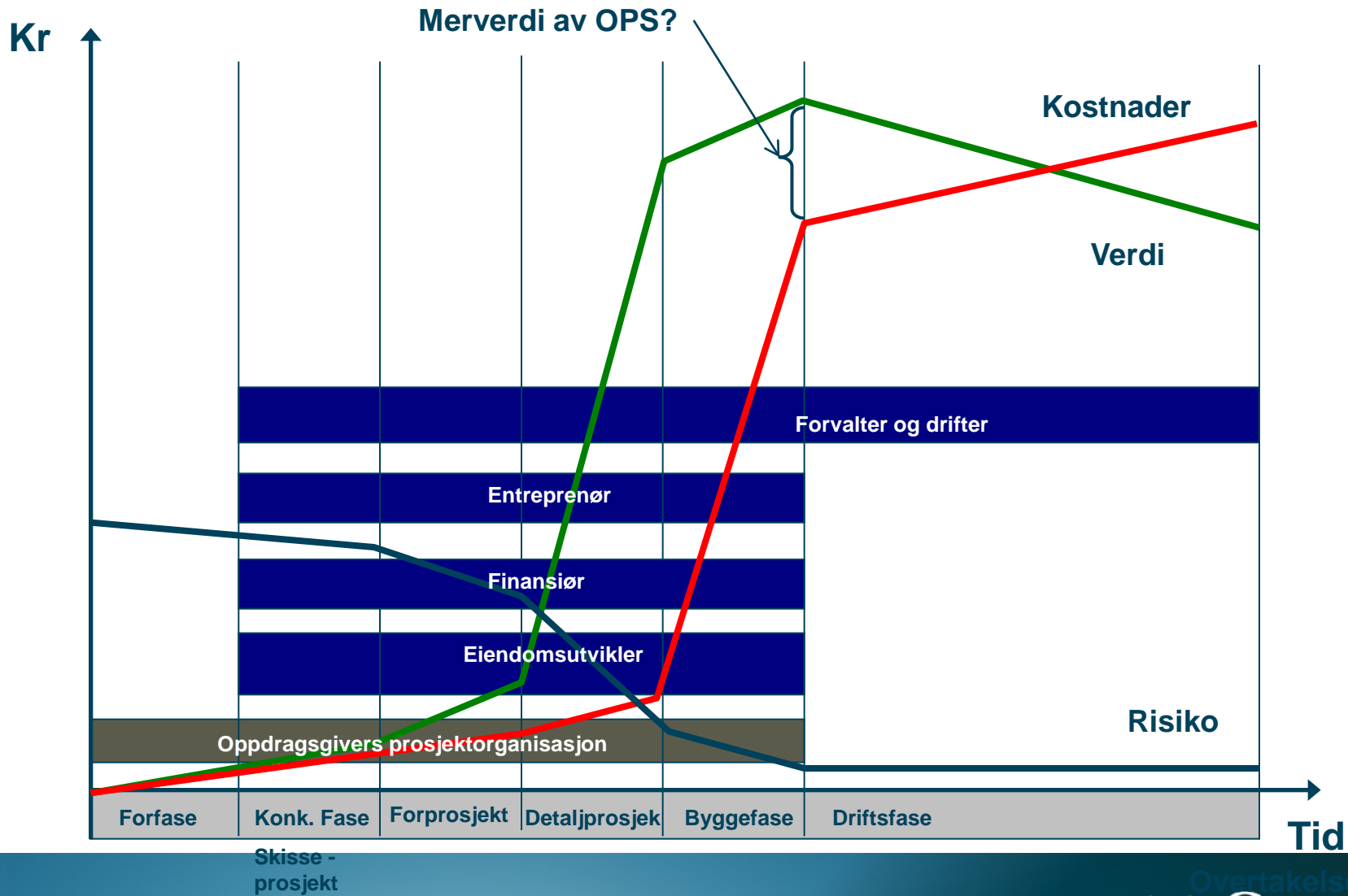

Tradisjonell modell

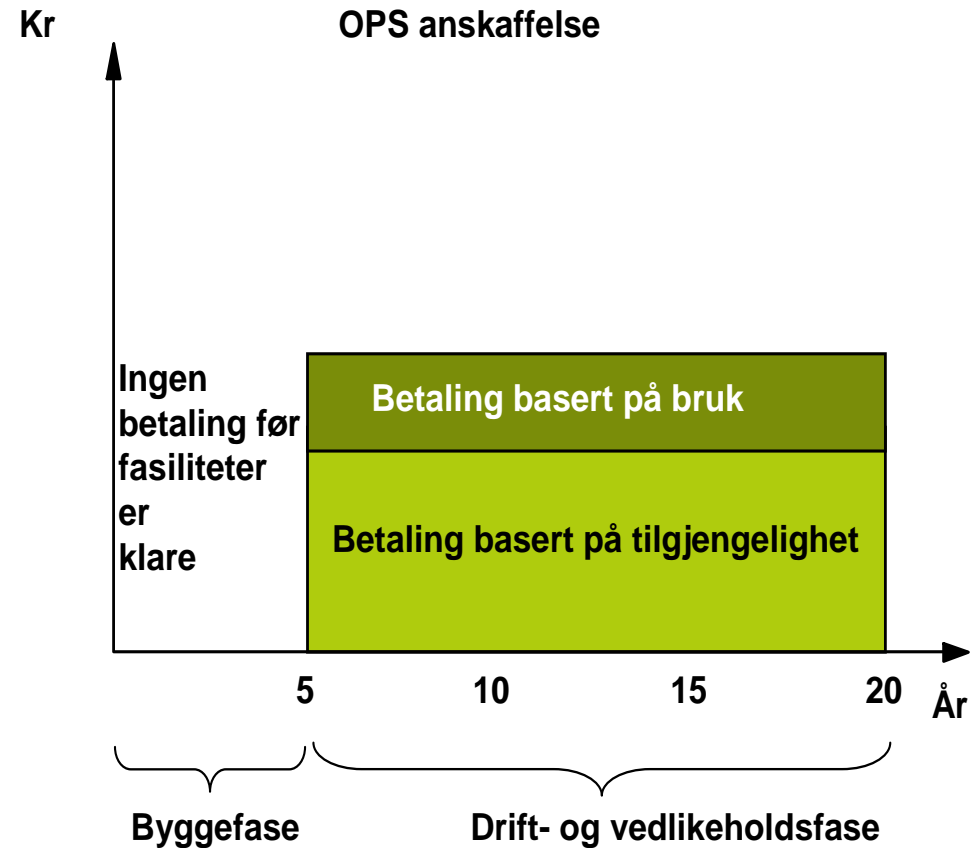
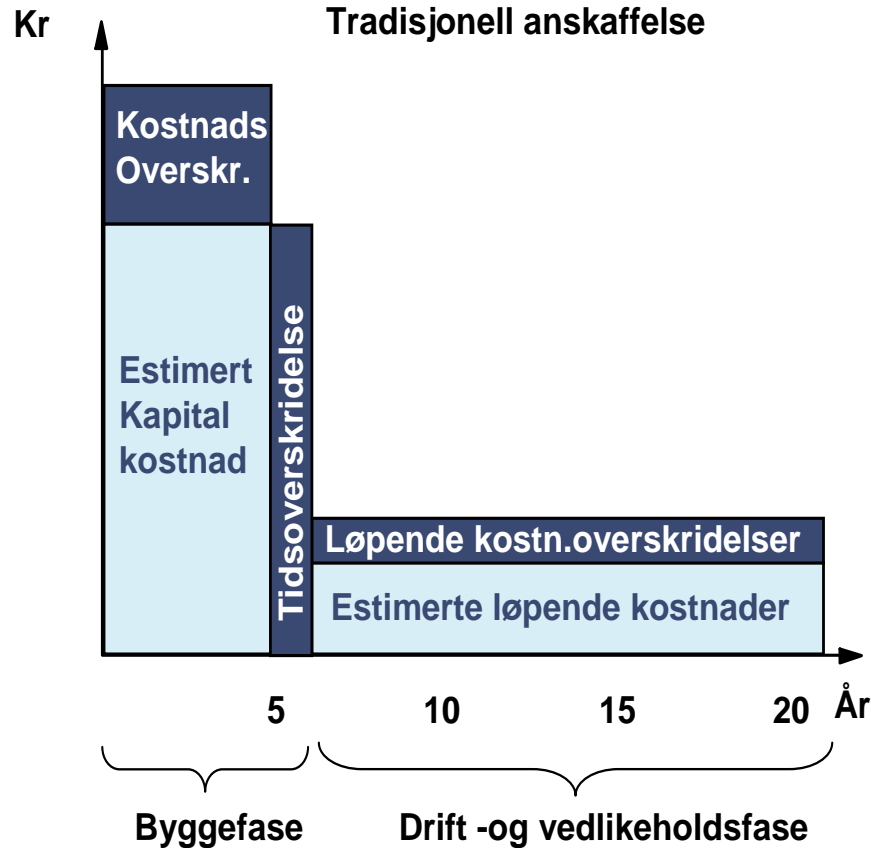

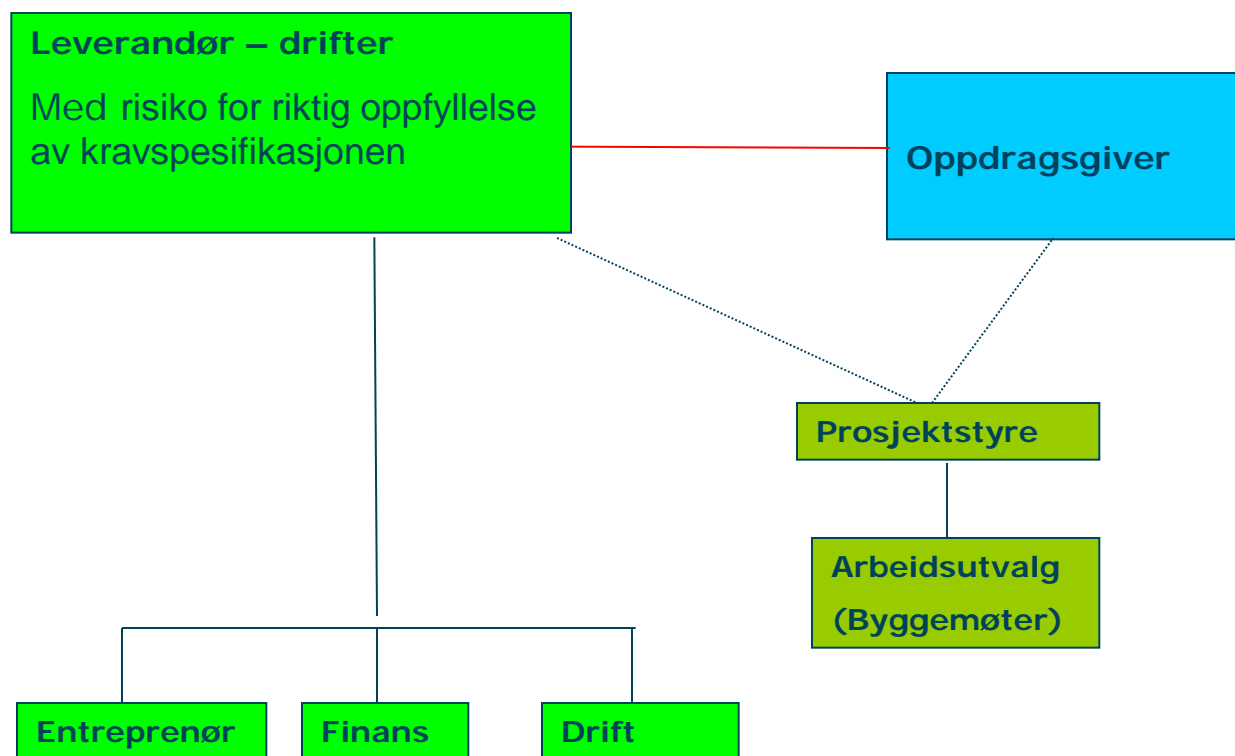
OPS - modellen

Vederlagsformatet

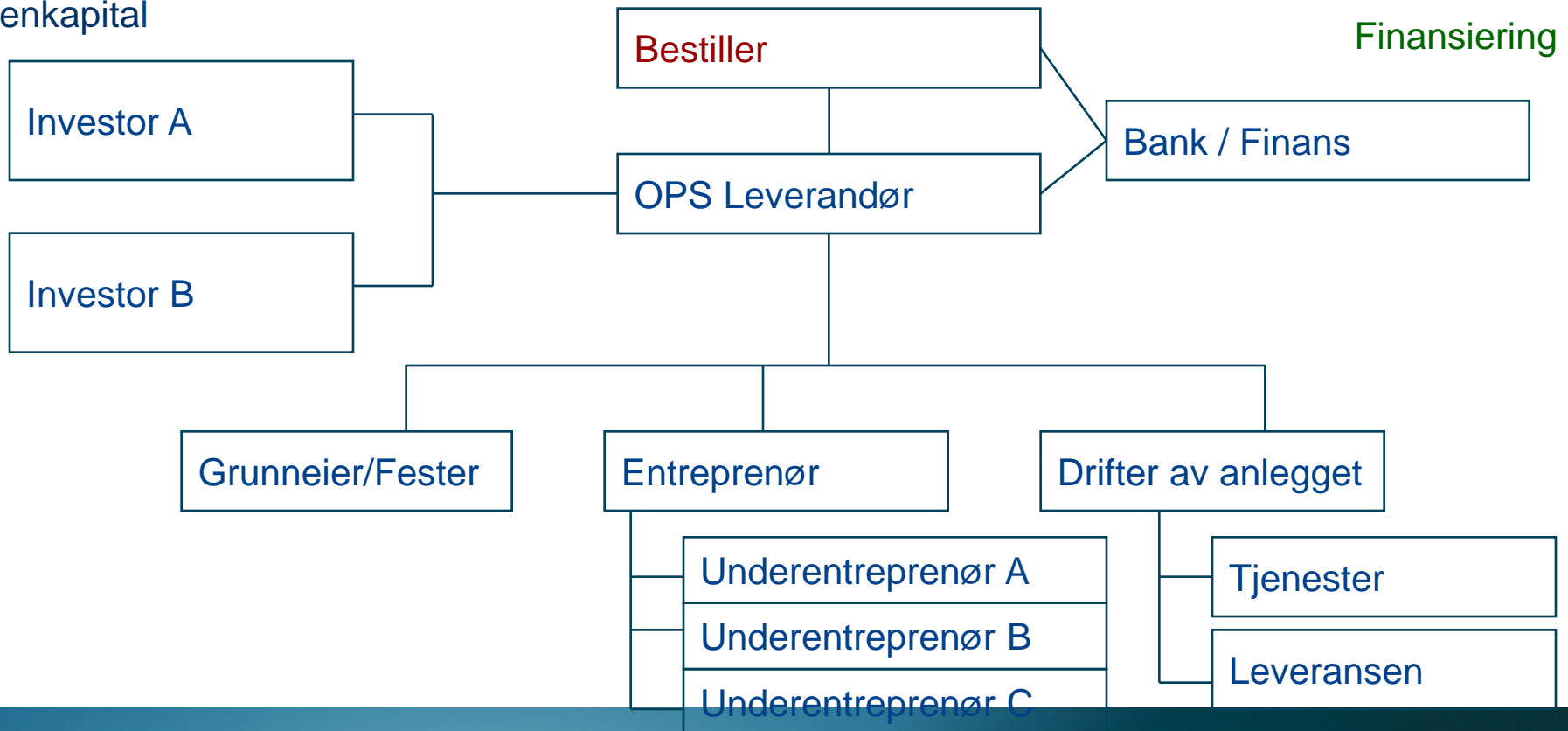

Organisering OPS modellen

Normal kontraktsstruktur

Egenkapital

Hvorfor OPS?

- Større fokus på livssyklus kostnader
  - Dokumentert at en OPS kontrakt skaper mer innovative FDV løsninger enn tradisjonell modell
- Raskere gjennomføringsmodell
- Mindre ressurser for det offentlige i transaksjonskostnader
- Sikrer brukerne av bygget bedre standard

Hvilke særlige utfordringer reiser
OPS modellen?

Anskaffelsesrettslige utfordringer

1. Omfanget (Varigheten + omfanget av ytelser)
2. Kompleksiteten
  - Stiller større krav til kompetanse på finansiering og FDVS, enn en tradisjonell anskaffelse
3. Bruken av opsjoner - endringer av leieobjektet i leieperioden
4. Valg av anskaffelsesprosedyre
5. Utforming av kravspesifikasjonen - sikre sammenlignbare tilbud
6. Lite erfaring på både oppdragsgiver og leverandørsiden
  - Skaper usikkerhet mht hvordan anskaffelsen skal gjennomføres

Kontraktuelle utfordringer

- **Hovedprinsipp:**
  - Risikoen skal plasseres hos den som best kan bære og kontrollere den
- Risikofordelingen vil normalt få stor betydning for OPS selskapets **finansieringskostnader** av prosjektet.
- Bestiller bør være åpen mht å vurdere å påta seg risiko som de er nærmest til å påvirke for å redusere leien.
  - Offentlig saksbehandling
  - Risiko for grunnforhold (Dersom bestiller eier tomten på forhånd)
  - Endringer i skatte- og avgiftsregler
  - Sikre leverandøren kontantstrømmen for de finansielle kostnadene – behov for særlige reguleringer i leieavtalen

Kontraktuelle utfordringer

Vanskelige punkter mht risikofordelingen:

1. Prisformat og endringer
  - Stor sammenheng med hvordan kravspesifikasjonen er utformet
2. Offentligrettslige og politiske endringer
  - Lovendringer relatert til eiendommen
  - Lovendringer relatert til virksomheten som drives på eiendommen
  - Inflasjon
    - Bruk av prisindekser
      - » Kapitaleie
      - » FDV-leie
  - Skatt og mva
3. Opphørsgrunner
  - Ved manglende eller dårlig oppfyllelse (mislighold)
  - Ved insolvens
4. Opphør og avvikling
  - Hva skjer med opphør før utløp av kontraktperioden?
  - Hva skjer ved utløp av kontraktperioden?
  - Har prosjektet noen restverdi for partene?

Eksempler på bruken av OPS i byggsektoren

1. Statlige – relativt få prosjekter
  - Først og fremst Justisdepartementet (Politiet/PDMT/Domstolene)
2. Kommuner og fylkeskommuner – økende bruk av OPS
  - Ullensaker kommune: Nytt sykehjem og bo- og aktivitetssenter
  - Oslo kommune:
    - Persbråten VGS og Høybråten skole
    - Gran Ungdomsskole og Veitvet barne- og ungdomsskole
  - Skedsmo kommune: Nye Asak skole og barnehage
  - Gran og Lunner kommuner: Nytt bygg for nødetatene
  - Bergen kommune: Nye Søreide skole

Hvem er tilbyderne?

- **Mål og krav** i konkurransene: "*Eiendomsutviklere og langsiktig eiendomsbesittere med FDV- ansvar*".
- **Erfaringene** viser at det først og fremst er de store totalentreprenørene og eiendomsdriftsselskapene som satser i dette markedet. Kun noen få tradisjonelle eiendomsbesittere som deltar i konkurransene.
- Dette skyldes trolig leiemodellen hvor bestiller normalt ønsker å overta leieobjektet ved avslutning av leieperioden. Leiekontrakten ofte en finansiell leiekontrakt. Eiendomsbesitterne har ofte lengre perspektiv på investeringen og foretrekker operasjonelle leiekontrakter.

Hvordan er
OPS kontraktene inngått?

Anskaffelsesprosessen

1. Kvalifikasjonsfase

Utarbeidet et særskilt kvalifikasjonsgrunnlag med standardisert søknadsskjema

- Kvalifikasjonskriterier:

Fokus på økonomisk soliditet og dokumentert gjennomføringsevne

- Leverandørens kompetanse og erfaringer fra lignende oppdrag viktig

2. Konkurransen med forhandlinger

Konkurransesgrunnlaget inndelt i tre hoveddeler

I: Innbydelse

II: Kontraktdokumenter

III: Kravspesifikasjon – krav til utarbeidelse av skisseprosjekt

Nærmere om anskaffelsesprosessen

Tildelingskriterier

1. Prosjekt kvaliteter
  1. Estetikk
  2. Arealeffektivitet - fleksibilitet
  3. Miljømessige egenskaper
  4. Kvalitet
2. Pris: **Tilbudt årlig leiesum**
  1. Finansiell leie - kapitalkostnaden
  2. FDVS –leie
  3. Energibruk i KW/h pr m²
3. Tilbudt kompetanse og oppgaveforståelse

Dokumentasjonskrav

1. Prosjekt kvaliteter:
  1. Illustrasjoner
  2. Plan- og snittegninger
1:200, situasjonsplan
1:500, beskrivelser
  3. FutureBuilt, BREEAM etc
  4. Beskrivelse av valgt materialer etc
2. Pris:
  1. og 2.: Tilbudsskjema
Krav til avkastning på egenkapital
Vilkår for fremmedkapital
  3. Beregning av energibehov
3. Kompetanse/ oppgaveforst.:
CV, referanser etc

Anskaffelsesprosessen

- Gjennomføring av forhandlingene
  - Viktig å tilrettelegge for en dynamisk prosess
    - Åpne for individuelle møter med leverandørene før tilbudsfristen – sørge for at leverandørene har forstått konkurransegrunnlaget og oppgaven riktig.
  - Viktig å utarbeide intern strategi for gjennomføringen av forhandlingene hvor de mest sentrale temaene blir godt forberedt . (Oppnåelse av kravspesifikasjonen, krav til gjennomføring av prosjektering – og byggefasen, rollefordeling, absolutte leievilkår og absolutte FDVS vilkår).

Gjennomføring av forhandlingene

- Forhandlingsmøtene bør systematiseres i de enkelte tema;
  1. Første del bør ha fokus på de tilbudte prosjekt kvaliteter (normalt 2- 3 møter - hvor leverandørene får anledning til å endre tilbudte løsning etter hvert enkelt møte).
  2. Når oppdragsgiver har forsikret seg om at tilbudte løsning oppfyller kravspesifikasjonen vil neste tema være å fokusere på de merkantile vilkårene, dvs økonomi og jus.
    - Utfordringen er å avklare de finansielle vilkårene for prisingen , og finne ut om det er risikoforhold som bør håndteres av oppdragsgiver for å redusere eventuelle finansieringspåslag.

Konkurransereguleringens del II

Kontraktsdokumentene

1. Avtale om rettigheter og forpliktelser i forprosjekt- og byggefasen

- Bygger mye på totalentreprisestandarden
  - Behov for å gjøre tilpassninger siden oppdragsgiver skal være leietaker i bygget og ikke byggherre/eier

2. Leieavtale

- Markedsmessig næringsleieavtale med tilpassninger
  - Normalt uoppsigelig i leieperioden
  - Ikke rett til å holde tilbake finansiell leie (Leie på kapitalkost)
  - Tilpassninger ved større endringer av leieobjektet (LOA)

Konkurransesgrunnlagets del II

Kontraktdokumentene

3. Driftsavtale

- Ansvarsmatrise hvor utleier har ansvaret for både utvendig og innvendig vedlikehold, herunder krav til renhold samt bærer risiko for energibruket i bygget.
- Klare prosedyrer for trekk i FDV leien ved manglende tilgjengelighet og feil ved bygget

4. Feste kontrakt

- Normal festeavtale med tilpassninger for opphør av leieforholdet og festeforholdet

Konkurransesgrunnlagets del II

Kontraksstrukturen

- Kontraksstrukturen er slik at partene inngår alle avtalene ved tildeling av kontrakt.
- Avtalegjennomføringen er delt inn i to hovedfaser;
  1. Første fase er forprosjekt- og byggefasen som varer fra avtaleinngåelsen til overtakelse av leieobjektene. Leiekontrakten og FDVS avtalen er midlertidige i denne perioden. Disse avtalene vil bli korrigert/erstattet av endelig avtaler basert på resultatet av forprosjekt- og byggefasen
  2. Neste fase er selve leieperioden som starter ved overtakelse og avsluttes ved opphør av leieperioden.

Oppsummering

- Viktig å fokusere på tjenesten
  - OPS er ikke entrepriser, tjenestekjøp eller finansiering!
  - OPS er en aktuell prosjektmodell hvor forståelse av risiko skal påvirke prising og håndtering av risikoen. Entreprisen, driftstjenestene og finansieringen utgjør sentrale elementer i modellen.
  - For å optimalisere modellen kreves det at oppdragsgiver tenker nytt i forhold til tradisjonelle gjennomføringsmodeller. Leverandørens langvarige ansvar for leveransen medfører at oppdragsgiver må endre fokus på bestillingen. Må forstå sammenhengen mellom utvikling, finansiering, bygging og drift.

Moden for en bransjemal?

- Erfaringene så langt viser at det er et behov for å samordne måten OPS konkurransene gjennomføres på.
- Konkurransereformen krever at leverandørene anvender betydelige ressurser i konkurransene. En felles bransjemal vil mest sannsynlig medføre lavere kostnader i konkurransefasen samt økt konkurranse.
- En bransjemal vil gi økt forutberegnelighet og "tryggere" leverandører og oppdragsgivere.